

РЕЦЕНЗІЯ

доктора мистецтвознавства, доцента, завідувача кафедри теорії та історії музики Харківської державної академії культури **Коновалової І.Ю.** на дисертацію **Ян То «Китайська фортепіанна соната: історія та теорія жанру»**, подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 025 Музичне мистецтво

Актуальність теми дослідження. У дискурсі сучасної музикології, що демонструє полівекторність наукових пошуків, проблематизується китаєзнавчий дослідницький вектор, пов'язаний із теоретичною аргументацією процесів адаптації у Китаї європейських музичних жанрів, що набули особливого значення у мистецтві Піднебесної. Принципово важливим ракурсом музикознавчого розгляду у цьому сенсі постає вивчення сутності і специфіки та шляхів історичної еволюції у національному музичному просторі Китаю жанру сонати, сформованого під впливом тенденцій європеїзації китайської музичної культури.

Сонатний жанр, будучи одним з найвагоміших маркерів європейської музичної культури Нового часу, отримав у китайській музиці XX — поч. ХХІ ст. власні національні ознаки та постав важливим різновидом музичної творчості, найвиразніше презентованім у фортепіанній сфері композиторського та виконавського самовираження. Натомість, при усій значущості у музичному просторі Піднебесної, специфіка функціонування жанру фортепіанної сонати у китайській музиці нині залишається мало висвітленою музикологічним знанням та потребує усебічної аналітики у теоретичному та історичному вимірах.

Саме цим принципово важливим, але остаточно не опанованим у науковому дискурсі питанням присвячена дисертація Ян То «Китайська фортепіанна соната: історія та теорія жанру», об'єктом дослідження якої є китайська фортепіанна соната, а предметом — історія і теорія даного жанру.

Безсумнівна актуальність та новизна теми дослідження зумовлена апелюванням до досвіду китайських митців у жанрі сонати та узагальненням тенденцій у цій сфері на художньому матеріалі фортепіанної творчості Ван Лізана, Ге Цина, Го Цзуронга, Дін Шанде, Цзян Венья, Ло Чжуньчжуна, Лю Шу Ана, Ян Ючжена, Цзоу Лу і Чу Ванхуа, мистецький доробок котрих з боку музикології є й досі мало вивченим. Актуальність обраної теми підкреслюється загальною значущістю та оригінальністю сонатної творчості вказаних митців, що відіграє суттєву роль у виконавській практиці, проте й досі є недостатньо дослідженою у контексті жанрової проблематики сучасної музичної китайської музикології.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, результатів і висновків дисертації досягнуто коректністю постановки та вирішення завдань наукового дослідження, чітким формулюванням мети, використанням значного комплексу загальнонаукових підходів та методів наукового знання, доцільне поєднання котрих уможливило вивчити предмет

дослідження й розкрити жанрову специфіку китайської фортепіанної сонати, а також визначити її провідні різновиди та прослідкувати історію розвитку.

Звертаючись на сучасному етапі художнього буття музичного мистецтва до китайської фортепіанної сонати як художнього феномену, «жанру композиторського самовираження, а також об'єкту виконавської творчості, що об'єднує безмежність євразійського часу-простору» (стор. 19 тексту роботи), автор дисертації досягає мети – встановити специфіку композиторської інтерпретації жанру фортепіанної сонати в музичному мистецтві Китаю, починаючи з останнього десятиліття в історії Старого Китаю (з 1939 р.) і до 2016 року.

Відповідно до поставленої мети, дослідник вирішує низку суттєво важливих і складних теоретичних і практичних завдань, які поступово розкривають зміст запропонованої у дисертації мистецтвознавчої концепції. Серед вирішення таких завдань слід відзначити розкриття взаємодії між розвитком китайської фортепіанної культури в її характерних тенденціях і періодизацією становлення китайської фортепіанної сонати; систематизацію понятійно-категоріального апарату і методологічних підходів, прийнятих в українській музикології для дослідження жанру сонати, з метою розкриття можливостей їх використання в процесі аналізу китайської фортепіанної сонати; аналіз взірців китайської фортепіанної сонати з точки зору композиторської інтерпретації європейського жанрового прообразу; розробку жанрової типології китайської фортепіанної сонати за увесь період її художньої історії існування.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що вперше в музикознавстві на основі застосування історико-генетичного та історико-хронологічного методів дослідження встановлено періоди та етапи розвитку китайської фортепіанної сонати; на основі залучення історико-типологічного методу аналізу розроблено типологію китайської фортепіанної сонати та надано жанрово-стильову систему її різновидів; проаналізовано взірці китайської фортепіанної сонати з позицій жанрової теорії. Подальшого розвитку набула українська жанрова теорія, положенням якої екстрапольовані на вивчення китайської фортепіанної сонати. Уточнено періоди розвитку китайської фортепіанної сонати, зокрема, до історії розвитку жанру введено досягнення останнього десятиліття Старого Китаю (стор. 24 тексту дисертації).

В ході дослідження автором прослідкована детермінованість розвитку китайської фортепіанної сонати особливостями історико-політичного контексту Китаю у ХХ ст. та національними мистецькими ідеалами, а також специфікою засвоєння західної моделі цього жанру. Доведено, що композиторська інтерпретація жанру фортепіанної сонати у китайському художньому просторі пройшла шлях від наслідування формальних властивостей жанрового інваріанту європейського походження до його вільного тлумачення у національному мистецькому контексті та розробки жанрових різновидів фортепіанної сонати (так звана, «маленька» соната, соната із повною циклічністю, «велика» соната, а також метацикл (17 сонат

Ге Цина). Особливого значення набувають окреслені в роботі провідні смислообрази китайської фортепіанної сонати, що є відзеркаленням китайської художньої картини світу. Цінність представляє розроблена в дисертації історична періодизація розвитку китайської фортепіанної сонати, визначення специфіки важливих хронологічних етапів та характеристика репрезентативних для них художніх взірців згаданого жанру.

Практичне значення дослідження. Наукові положення і висновки презентованого дослідження є підґрунтам для подальшого осягнення науково-теоретичних аспектів, пов'язаних з розробкою проблем сонатного жанру та його національних модифікацій, а також осмислення питань фортепіанної музики. Результати запропонованого дослідження можуть бути використані в музично-педагогічній сфері, зокрема в лекційних курсах мистецьких ЗВО України та Китаю: «Історія світової музичної культури», «Музична культура позаєвропейських цивілізацій», «Історія і теорія фортепіанного мистецтва», «Аналіз музичних творів» тощо.

Повнота викладеного матеріалу дисертації в наукових публікаціях. Аналіз наявних публікацій здобувача, заражованих за темою дисертації, підтверджує, що вони висвітлюють основні положення, результати та висновки представленої дисертаційної роботи. Слід позитивно оцінити виклад основних результатів дослідження, які відображені у 8 одноосібних публікаціях, серед яких – 3 наукові статті, надруковані у фахових наукових виданнях, затверджених МОН України, 1 публікація в іноземному науковому виданні та 4 тез у збірниках матеріалів міжнародних та всеукраїнських конференцій.

Структура та зміст дисертації, її завершеність, та відповідність встановленим кваліфікаційним вимогам щодо оформлення. Структура дисертації відзеркалює її зміст, відповідає поставленій меті, специфічні обраних об'єкту і предмету дослідження та складається зі вступу, 3-х розділів, висновків, а також списку використаних джерел і додатків. Представлена наукова розвідка характеризується логікою та послідовністю викладення основних положень, відзначається чіткістю та аргументованістю суджень, ґрутовністю висновків.

У вступі роботи визначено актуальність обраної теми дисертації, визначено її теоретичне підґрунтя, ступінь розробленості окресленої проблеми в музикології та методологічні вектори її осягнення, аргументовано вибір матеріалу дослідження, висвітлено наукову новизну та практичне значення отриманих результатів.

Дослідницькі лінії, започатковані у I розділі роботи – «Історичні і теоретико-аналітичні передумови вивчення китайської фортепіанної сонати», що складається з двох підрозділів (1.1. Історичні передумови виникнення китайської фортепіанної сонати в контексті національної фортепіанної культури та 1.2. Понятійно-категоріальна і методологічна системи музикознавства як передумови вивчення китайської фортепіанної сонати) – знаходять продовження у її наступних розділах: 2-му – «Історія формування і розвитку китайської фортепіанної сонати і її різновидів» та 3-му – «Жанрові

різновиди китайської фортепіанної сонати та їх властивості». Завдяки такому поєднанню в роботі забезпечується наскрізний розвиток основних ідей, які розповсюджуються на аналітичні підрозділи роботи, кожний з яких є ілюстрацією науково-теоретичних положень та водночас слугує доповненням до загальної науково-теоретичної картини.

Плідним наслідком вивчення історичних аспектів розвитку китайської фортепіанної сонати, що здійснюється у другому розділі дисертації, диференційованому на два підрозділи, є визначення історичної генези, особливостей формування жанрової моделі, а також окреслення періодів розвитку китайської фортепіанної сонати. Важливим результатом цього розділу є визначення шляхів семантичної еволюції китайської фортепіанної сонати упродовж другої половини ХХ – початку ХХІ ст. Третій розділ присвячено аналітиці жанрових різновидів китайської фортепіанної сонати та висвітленню їх властивостей. **Серед ключових новаторських аспектів**, сконцентрованих у цьому розділі – визначення жанрових рис «маленької сонати» у фортепіанному мистецтві Китаю (підр. 3.1.), розкриття особливостей китайської фортепіанної сонати поемного типу (підр. 3.2.), виявлення специфіки «великої» китайської фортепіанної сонати (підр. 3.3.) та розкриття макроциклічної концепції фортепіанних сонат Ге Цина (підр. 3.4).

У загальних висновках підсумовано основні результати дослідження, які доводять, що поставлені у роботі мета та завдання були досягнуті.

Аналіз публікацій за темою дисертації підтверджує, що вони висвітлюють основні положення, результати і висновки наукової роботи.

Відсутність порушення академічної добросесності. Звіт перевірки тексту дисертації на унікальність за допомогою антиплагіатної системи **StrikePlagiarism** засвідчив відсутність plagiatu, а вивчення тексту роботи підтвердило відсутність порушень дисертантом принципів академічної добросесності.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Високо оцінюючи результати проведеного дослідження, у ході аналізу тексту роботи виникають деякі міркування та запитання до її автора.

У вступі дисертації (с. 20) зазначається використання в якості підґрунтя дослідження теорії жанрового діалогу, висунутої у працях І. Тукової. Враховуючи звернення у роботі до питань музичної китайської, осягнутих крізь призму жанрової сфери, виникає питання: Які сучасні діалогічні теорії, окрім вказаної вище, корелюють, на Вашу думку, з проблематикою Вашого дослідження та поглиблюють її концептуальне поле?

Наведені зауваження та питання жодним чином не знижують загальної високої оцінки дисертаційної роботи Ян То та мають дискусійний характер. Пропоноване дослідження є фундаментальним у багатьох предметних вимірах, містить розвинений категоріальний апарат, що є плідним для сучасної теорії сонатного жанру, зокрема у сфері фортепіанної музики. Отримані в роботі результати відкривають перспективи розвитку українського та китайського музикознавства в аспектах поглиблення питань теорії жанру, проблем сонатної драматургії та фортепіанного мислення.

Загальний висновок.

Дисертація Ян То «Китайська фортепіанна соната: історія та теорія жанру», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 025 Музичне мистецтво, є завершеною і самостійною наукової працею, що присвячена актуальній темі дослідження, висвітлює мало вивчені в українській музичній науці питання китайського фортепіанного мистецтва, зокрема репрезентації жанру сонати у фортепіанній творчості сучасних композиторів Китаю.

Робота має практичну значущість, містить низку нових, актуальних та достовірних наукових результатів, що засвідчують важливість проведеного дослідження для музичної сфери діяльності та сучасної музикології. Отримані в роботі результати відкривають перспективи подальшого розвитку теорії фортепіанного мистецтва, концептосфери музичного жанру, зокрема сонатного. На підставі вищезазначеного вважаю, що дисертація Ян То рекомендується до захисту в разовій спеціалізованій вчений раді, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 025 Музичне мистецтво.

Доктор мистецтвознавства, доцент,
завідувач кафедри теорії та історії музики
Харківської державної академії культури

✓

Ірина КОНОВАЛОВА

